

Những ngày này, nhiều tin tức về nhà thơ Dòng Chúa Cứu Thế Sài Gòn khiến tôi chú ý.

Sau tháng 10/1975 cha mẹ tôi dời nhà đến đường Trường Minh Giảng, quận Ba, Sài Gòn. Tôi đó mới 10 tuổi. Tôi theo mẹ đi thăm nhà thơ Dòng Chúa Cứu Thế, nhà thơ nằm trên đường Kênh Đàng nên tôi gọi tắt là “Nhà thơ Kênh Đàng”.

Có khi tôi đi xe đạp, có khi đi bộ. Nếu đi bộ thì trên đường về nhà thơ nào cũng phải đi vào vô dẫu đó ăn hàng. Vào những năm 80, suốt tôi chỉ Trường Minh Giảng(*), sau 1975 bắt đầu tên là Lê Văn Sĩ(**), tôi đi đường Kênh Đàng là một dãy hàng quán vỉa hè, gánh hàng rong; ngay bên cạnh nhà thơ cũng có một một kho nhỏ để với hàng quà thơ.

Nhà thơ Giáo xứ Đức Mẹ Hằng Cứu Giúp - Dòng Chúa Cứu Thế Sài Gòn

Đi nhà thơ không như các tôi Chúa mà chỉ là toàn món ăn hàng thì thì thôi quá, những người trẻ con tôi là thơ đó, ham ăn ham chơi, chúng tôi nghĩ gì nhiều về chung quanh.

Tính tôi ham vui chơi nhiều. Chơi nhiều, có lần mẹ cũng dắt đến đây (con nít biết đi là phải đi nhà thơ rồi). Con nhỏ ngồi trên ghế nhưng không yên, hau háu mắt nhìn ra ngoài. Nó thấy cái mắt mẹ nghiêm nghị mệnh mang, nó nghĩ u lo lắm rồi làm sao. Nó xin mẹ cho con chơi chơi một tí nha. Mẹ chỉ u con gái út. Và con nhỏ tung tăng chơi nhẩy trên sân vỉa hè tanh vì người lớn đang chăm chú xem nó.

Đó là khi niềm đam mê nhốt cửa tôi vào Nhà thờ Kä Đäng. Đó là lúc tôi còn nhỏ lắm, chưa biết đức chúa kia, nhưng trí óc non nớt trải nghiệm và ghi nhớ cái không khí tuy ồn ào của ngôi thánh đường ấy, thật trang nghiêm nhưng vẫn räng mä thật khoan khoái.

Mãi về sau khi lớn, tôi mới hiểu ra cái cảm giác kỳ lạ đó là do kiến trúc đặc biệt của nhà thờ. Nhà thờ Kä Đäng rộng rãi ngang hàng là cao theo chiều dài như Nhà thờ Đức Bà hay Nhà thờ Tân Định. Hai bên là hai hàng cửa lớn để che chắn dãy hành lang khá rộng, như đó, khi các cửa đóng mở hút ra lúc cửa hành thánh lễ người người bên trong không hề bị nóng chói hay mát mẻ. Nếu đông quá hút cho người, người ta để hành lang xem lễ cũng rất thoải mái.

Nhà thờ Giáo xứ Đức Mẹ Hằng Cứu Giúp - Dòng Chúa Cứu Thế Sài Gòn

Nhìn từ ngoài, nhà thờ không có gì đặc biệt, không có nét gô-tích cổ kính, cũng không uốn lượn hoa mỹ của Đông phương. Chỉ đến khi bước vào trong, người vào gặp, mới thấy đẹp, cái đẹp của không gian thoáng rộng vì không bị hàng cột vướng mắt, cái đẹp của những phiến trần träng tinh thanh thoát, trần người nhìn với những hàng gỗ gỗ dài màu nâu gỗ ấm áp.

Vòm nhà thờ như hai bàn tay chạm lại với nhau, đưa mắt người hướng lên, hướng về trần nhà Chúa Ki-tô chäu nän trên thập giá. Các khung cửa uốn vòm cong với hành lang rộng, tách không gian bên trong với không gian bên ngoài thật vắng vẻ để người xem lễ không bị chia trí nhưng vẫn cảm thấy làn gió mát thổi häy häy.

Lời kinh tiếng hát không bị gói gäa bên trong kín nhưng cũng không bị ồn ào hay loãng ra vì vùng sân rộng bao quanh thật yên tĩnh. Chỉ có gió thổi, bóng cây lay động; tất cả dường như muốn nói, mọi sự không có gì khác đâu, bước ra ngoài gặp nhau thôi nhưng bây giờ hãy để tâm hồn nghe người mời chút, bên Thiên Chúa.

Ngßi đi lß tß đßng chia nhau ngßi thành hai bên, nam tß nß hßu, dù vß chßng cũng không đßc ngßi cßnh nhau (lúc đó nhß thß, không bißt giß này ra sao?) Khi linh mßc chß tß bßo: “Anh chß em hãy chúc bình an cho nhau”, thì ß đßi, hai bên nam và nß gßn nhß rßt đßu nhßp cùng quay vào chính gißa, cúi ngßi, gßt mßt cái, sau đó mßi quay qua gßt đßu chào “phe ta”.

Cha tôi thußc loßi ngßi “cßp tißn”. Cha bißt bên Tây không cúi mình chào chúc bình an nhß bên Ta mà bßt tay nhau. Mßt lßn cha chßi đßu, đßn đßn Chúc Bình An, thay vì cúi ngßi, gßt mßt cái, cha đßa tay ra, bßt tay ông bßn đßng bên cßnh. Ông bßn trß mßt nhìn cha, ngßngß hßi: “Ô, anh tính vß đßy à?”

Không, tôi chßa bao giß dám “chßi bßo” nhß cha. Cùng lßm tôi chß bßo gan tßi mßc tß mình xin vào ca đoàn nhà thß. Không hißu lúc đó tßi sao tôi lßi xin vào ca đoàn? Có thß vì nhßng dòng nhßc thánh ca vang lên thanh thoát lß thßng đã quyßn rũ tôi, hay, vì tôi đang khao khát có mßt tßp thß đß hòa nhßp vào, đß làm cái gì đó có ý nghĩa hßn là nhßng công vißc thßng ngày.

Nhßng năm sau 1975, tßt cß mßi hßi đoàn thanh thißu niên đßu bß cßm đoán, ngoßi trß Thißu nhi Khßn Qußng Đß, Đoàn Thanh niên Cßng Sßn và Thanh niên Xung phong. Tôi đã đeo khßn qußng đß vài năm, nhßng lên tßi lßp 10 thì lßn rßi, khßi phßi làm “chßu ngoan Bác Hß” nßa. Thßt là thß phßo “thoát nßn”!

Còn gia nhßp Đoàn hß? Hßng dám đâu, vào đó đß hßc chß thß và kißm đßm mút mùa a? Cũng đßc “khuyßn mßi” tßn tình đó chß, nào là vào Đoàn đßc nhißu quyßn lßi lßm, nào là vào Đoàn đßc thêm đßm khi thi đßi hßc, v.v. và v.v. Nhßng mßt anh cùng xóm có lßn bßo riêng tôi, “Em lo hßc đi nha, đßng vào Đoàn. Nhß anh đây, chß vì trßc kia anh vào đó lo rßi cß đi hßp đi sinh hoßt, thß là có hßc hành đßc đâu, rßi thi rßt đßi hßc. Bßy giß thành đß dang, đi làm nghß phát thß. Chßng ra gì hßt!”

Tßi tßn bßy giß tôi vßn còn nhß dáng anh gßy gß trên chißc xe đßp cũ. Anh và tôi không thân nhau, chß quen vì cùng ngõ, vßy mà không hißu sao anh lßi dám nói cho tôi nghe nhßng đßu lúc đó bß coi là “nhßy cßm”. Dù sao, tôi vßn nhß ßn anh đã cho tôi mßt lßi khuyßn thßt chân tình.

Chúng tôi lßn lên nhß thß đó, đßy mßt trái tim nhißt huyßt, không hßn thù, không phe phái. Nhßng mußn tìm mßt cußn sách hay cũng không có mà đßc, vì mßi quyßn sách “ngßy” đßu bß đßt hoßc bß cßm, mußn tìm mßt nßi đß chung sßc góp tay cũng không có mà tßi, vì mßi tß chßc

đ u ph i n m d i s ch đ o c a Đ ng.

Chúng tôi n: còi cây r ng, c d i.
Tu i th ch a k p ng t đã chua, lè!
M i trang sách b t lên nghìn d u h i.
Nguyên không gian ch a ch d u đi, v .

Chúng tôi n: vào đ i không l a, ch n.
Hoa tình c n đá m c hoang mang.
Su i không m ch, thác không ngu n: ch y ng c.
Ngón v c ng kh v trán cô đ n.(1)

Nh ng bu i chi u t p hát v i ca đoàn ph n nào làm tôi b t th y l c l ng. Đây là ca đoàn chính c a nhà thơ Dòng Chúa Cứu Thế. Ca tr ng tên Thi n, nên anh l y bút hi u Thi Yên. Nh ng bài thánh ca c a Thi Yên có nh c đi u nh nhàng, êm ; l i gi n d , d hát nh ng ý nghĩa l m. T i bây gi , tôi v n nh vài đo n, “Cu c đ i nh áng mây, trôi n i lúc h p tan gi a v i. Đ ng dài xa khu t xa, lê b c m i mê ki p phong tr n”, “Dù đ i đ p bi t bao, nh ng có đóa hu nao ch ng tàn. R i h n nghe giá băng, tê tái d u chôn kín n i ni m...”

Chúng tôi th ng t p hát trên t ng hai c a dãy nhà phía sau nhà th . Tr c đây, dãy nhà này là tòa so n báo Tu i Hoa do linh m c Chân Tín sáng l p. Nhi u ng i nh tôi có l s mãi mãi nh t i t báo Tu i Hoa mong m ng xinh xinh c a mi n Nam t do. Hình bìa nào cũng d th ng v i nét h a c a ViVi - Võ Hùng Ki t, nh ng cô gái chàng trai nhìn rõ là ng i Vi t, không ph i lo i m t to, mũi th ng, dáng cao, c m thon nh các hình ng i Nh t B n v in trên c p sách, h p đ ng bút...

Có m t truy n ng n tôi thích l m. Truy n k v gi vắn c a m t l p trung h c vào d p T t. Cô giáo d n m i h c sinh đem theo ít gi y p -luya màu. Trong l p, m i ng i t sáng tác m t bài th , ng n dài tùy ý, sau đó chép thành nhi u b n. Vi t xong, chia cho các b n trong l p. Th là cu i gi , t t c đ u có m t t p th b ng gi y màu đ làm k ni m. Ngâm nga nh ng bài th b n bè trong không khí ngày Xuân, th t d th ng làm sao.

Nh ng câu chuy n trong báo Tu i Hoa th ng nh th , nh nhàng, không khuôn sáo, và đ y p tâm tình c a nh ng ng i tu i tr . Ti c tôi lúc y ch m i là m t đ a nhóc con, n u có đ n tòa

soạn Tuồng Hoa thì chắp biết đi quanh trong tiệm sách Đức Mẹ, dán mặt vào tủ kính trưng bày nhúng chuồng trăng hớt bóng thơ y tinh lỏng lánh.

Rồi đưa nhúng lên, và đưa nhúng vào đũa hớt. Và nó có mặt tiếp thơ khác, mặt khung trổ khác. Tôi xin thôi không đũa tiếp hát nữa. Tôi cũng không hề vụng thăm lồng ca đoàn.

Ngoài tính ham chơi, tôi khám phá ra mình còn có thêm mặt tính khác, bực tình.

Chức phận bực tình lắm nên hàng chức năm sau đó, cho tới khi qua Mẹ, tôi vẫn không nhúng gì tới Nhà thơ Käng, ngôi thánh đäng của mặt quảng tuồng thơ. Thơ nhúng đôi lồng nghĩ ngẫm, tuy có nhúng tới nhúng ng cũng chänh nhúng tới vụng thôi.

Nhúng gän đây, nhúng tin tức vụng nhà thơ Dòng Chúa Công Giáo Thăm Sài Gòn khiến tôi chú ý. Tin vụng lồng thơ phong linh mặt bät chấp säc män của nhà cäm quyän, tin vụng các buổi tiếp nhận cäu nguyän cho nhúng ngäi hoät đäng đäi kháng, tin các linh mặt bäcäm xuät cänh mặt cách vô cä...

Hóa ra có mặt Nhà thơ Käng khác mà tôi chäa bao giờ biät tới, rồi tänh mänh mä, rồi tänh cäng. và tôi còn biät Dòng Chúa Công Giáo Thăm không chỉ ở trong Nam, Sài Gòn mà còn có Dòng Chúa Công Giáo Thăm ngoài Bắc, Thái Hà và nhúng nơi khác khắp nước Việt. Ôi, thơ ra, tới bấy lâu nay, biät bao con ngäi đã âm thơ mächäu đäng và không ngäng làm väc, thơ mà tôi quá vô tâm, chänh hay chänh biät.

Tôi lồng nhúng đäng thơ y hänh điän làm sao, vui mäng nữa, nhúng thơ gäp lồng mặt ngäi sau bao năm cách xa, thơ y ngäi đó vẫn säng đúng, vẫn đäng thơ ng, không hề khuät phäc.

Nhúng rồi tin đäp tới, ngäi ta đã ra tay bät cóc và đang giam giữ nhúng thanh niên Công giáo. Hä có tới gì? Hay chä vì hä là nhúng ngät häu nhúng thành của Dòng Chúa Công Giáo Thăm?(2)

Mặt cän ngän dâng lên trong tôi, hai cänh đäi sao mà quá khác! Tôi tới nhà thơ ra thì chä biät

đi ăn hàng, còn nhßng ngôi bßn trß y sau khi đi là lao vào nhßng vißc thißn nguyßn; tôi chß bißt vui vß hát ca, còn hß, phßi hßng ngày đi đßu vßi hißm ác rình rßp chung quanh. Tôi thßt mußn nói mßt lßi cảm ßn tßi hß, nhßng ngôi đang làm cái vißc mà tôi đáng là phßi làm tß rßt lâu rßi.

Bß vß đßt khách bác cùng tôi.
Rißng bác cay chua nßm đß mùi.
Tính mßng bao phen gßn chßt hßt.
Mây râu ba lßt bß giam rßi!
Trßi toan đi dßng nên rßn chí,
Chúa giúp thành công tßt có hßi.
Nßu phßi đßng đi bßng phßng cß,
Anh hùng hào kißt có hßn ai.(3)

Có đißu, tôi vßn thßy an ßi vì tôi bißt các bßn trß y sß luôn luôn có mßt chß đßa vßng chßi, đó là Dòng Chúa Công Chúa . Trong tù ngßc, tôi bißt hß vßn hát nhßng bài thánh ca, đßu chß hát thßm, và trong tâm hß vßn lung linh tßa sáng, ánh sáng cßa ngàn ngßn nßn nhßng đêm cßu nguyßn, ánh sáng cßa Đßc tin.

Còn riêng tôi, tôi thßng ngßi tßi cái không khí khoßng khoát cßa khuôn viên nhà thơ Dòng Chúa Công Chúa Sài Gòn, nßi đó không chß có lßi kinh và tißng hát, nßi đó bßo bßc mßt ánh sáng không ngßt tßa ngßi, ánh sáng cßa tinh thßn Phßc vß và Đßn thân.

(*)Trßng Minh Gißng (?-1841), quan bßc nhßt cßa nhà Nguyßn. Ông là ngßi gißi cß văn và võ (vßa là võ tßng và cũng là mßt sß gia) đßc nhißu hàm, tßc và tßng giß chßc Thßng thß bß Hß, Tßng đßc An Giang, Bßo hß Cao Mißn, Tßng tài Qußc sß giám. (Ngußn: Wikipedia).

(**) Lê Văn Sĩ (1910-1948), còn viết là Lê Văn Sĩ, tên thật là Võ Sĩ, một đồng viên Đồng Công xã Núi Nam, từng là Bí thư Thành ủy Sài Gòn - Chợ Lớn một thời gian ngắn trước khi bị giết năm 1948 trong một cuộc tàn sát của quân Pháp vào vùng Láng Le, Vàm Thơm (Bình Chánh ngày nay.) (Nguồn: Wikipedia).

Chú thích của tác giả

1. Thơ - Thơ i Của Nhịp Ngõ i Không Tuổi Tr - Du Tử Lê

2. Lời mời bạn trẻ nghĩ i Công giáo và bạn bè tốt nghiệp Gia Minh, 08/09/2011, rfa.org

3. “An Mai Quân” (An i Mai Lão B - Ng i d ch: Đào Trinh Nh t) là bài thơ ch Hán của Phan B i Châu g i cho Mai Lão B ng (t c g i là Già Châu), một tu sĩ Thiên Chúa Giáo tham gia phong trào Duy Tân b th c dân Pháp b t đầy ra Côn Lôn.

Phiêu b ng ngã b i các tha h ng
Tân kh thiên quân ph n ngo i th ng.
Tính m ng k h i t n t đ a
Tu mi tam đ nh p linh đ ng.
Kính nhân s nghi p thiên đào chú
B t th phong vân đ ch tr ng.
Gi s ti n đ t n di th n
Anh hùng hào ki t giã dung th ng.